

Senni Henttonen
Anniina Pennanen
Mimi Tuunanen

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulututkinto
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö, 2021

KOTOA KOULUUN

Osallistujien kokemuksia Äidit mukana -hankkeessa

TIIVISTELMÄ

Senni Henttonen, Anniina Pennanen ja Mimi Tuunanen
Äidit mukana -hankkeen osallistujien kokemuksia
30 Sivua, 2 liitettä
Kevät 2021
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi AMK

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä Äidit mukana -hankkeeseen osallistujien kokemuksia liittyen hankkeeseen osallistumiseen, opiskeluun, perheen suhtautumiseen, omiin vahvuuksiin sekä tulevaisuuden suunnitelmiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä tietoa hankkeen rahoittajille sekä hankkeessa työskenteleville ammattilaisille. Hanke on suunnattu maahanmuuttajaäideille, joiden lapset käyvät hankekoulussa. Hankkeeseen voi osallistua äidit, jotka ovat vasta saapuneet suomeen eikä heillä ole vielä yhtään kielitaitoa tai ne, joiden kielitaito kaippaa vahvistusta. Hankkeen tavoitteena on saada jokaiselle luku- ja kirjoitustaito sekä mahdollistaa siirtyminen jatko-opintoihin tai työelämään.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa tutkimustieto kerättiin teemahaastattelun avulla. Haastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluiluina hankkeen opetuspisteissä pääkaupunkiseudulla. Yhteensä haastateltavia oli 12. Tutkimustulokset analysointiin sisällön analyysimenetelmällä ja järjesteltiin teemoittain. Teemoiksi nousivat hankkeen tavoitavuus, suomen kielen opiskelu ja perheeltä saatu tuki.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että suurin osa Äidit mukana -hankkeen osallistujista koki hankkeeseen osallistumisen myönteisenä ja toimijuutta tukevana. Suomen kielen opiskelu ja oppiminen sekä koulunkäynnin sosiaalinen ulottuvuus koettiin tärkeäksi.

Näiden tulosten perusteella voi todeta, että tällainen kotouttamismenetelmä on osallistujille myönteinen kokemus.

Asiasanat: työllistyminen, koulutus, osallisuus, kotoutuminen

ABSTRACT

Senni Henttonen, Anniina Pennanen, Mimi Tuunanen
Experiences of the project Äidit mukana
30 p., 2 appendices
Spring, 2021
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor`s Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

This thesis aimed to describe the experiences the people who participated in Äidit mukana project had about the participation, studying, family's stance, person's strengths, and future. The data used for the thesis was also collected for fund providers and for the professionals working on the project.

The theory part focused on observing immigration from the viewpoints of acculturation, social integration, education, working life, participation, and agency. As source material, were used literature and publications concerning the social integration, education, participation, and the employment of immigrants.

This thesis was executed as qualitative research and the data, material was collected via themed interviews. The interviews were implemented as group interviews at the project headquarters in the metropolitan area. Research results were then analysed by the method of data content analysis and sorted by themes. The themes that came up from the answers were about the reach of the project, the study of the Finnish language and the support received from the participants' families.

The results of the study revealed that majority of participants did see their involvement as positive and amplifying their own agency. Studying the Finnish language, the process of learning and the social aspect of the project were seen as important.

Based on the results this method of integration has been positive experience for the participants.

Key words: Employment, Education, Participation, Integration

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUMINEN JA KOTOUTTAMINEN.....	2
2.1 Maahanmuutto Suomessa	2
2.2 Kotoutuminen ja kotouttamisen edistäminen.....	3
2.3 Yhteiskunnan ja perheen tuki toimijuudelle	5
3 MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS JA TYÖLLISTYMINEN.....	7
3.1 Maahanmuuttajien koulutus ja työllistyminen Suomessa	7
3.2 Maahanmuuttajanaisten työllistyminen	8
3.4 Vanhemmuus, äitiys ja maahanmuutto	9
4 ÄIDIT MUKANA -HANKE	11
4.1 Hankkeen kuvaus	11
4.1 Työelämäyhteistyökumppani ammatillinen oppilaitos Careeria.....	12
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	13
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	14
6.1 Aineiston keruu ja analysointi.....	14
6.2 Tutkimusympäristö	15
6.3 Tutkimusmenetelmä.....	16
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	17
7 TUTKIMUSTULOKSET	19
7.1 Hankkeen tavoitavuus.....	19
7.2 Kokemuksia hankkeesta	19
7.3 Perheen suhtautuminen	20
7.4 Omat vahvuudet ja kehittämiskohteet	20
7.5 Tulevaisuuden näkymät	21
8 POHDINTA	22
8.1 Hankkeen tulevaisuus.....	23
8.2 Ammatillinen kehitys	23
LÄHTEET.....	25
LIITE 1. Haastattelukysymykset.....	29
LIITE 2. Kutsukirje.....	30

1 JOHDANTO

Maahanmuuttaja on Suomeen muuttanut henkilö, joka on Suomessa viranomaisen myöntämällä luvalla. Tämä ei koske matkailua tai siihen verrattavaa lyhyttä oleskelua Suomessa. (L1386/2010). Vuonna 2019 loppupuolella Suomessa asui noin 268 000 maahanmuuttajaa. Vuoteen 2018 verrattuna maahanmuuttajien osuus kasvoi lähes 10 100 henkilöllä eli 3,9 %: a. Ulkomaan kansalaisten osuus oli vuoden lopussa 4,8 % koko väestöstä. (Tilastokeskus, i.a.-a).

Kotoutumisen tavoitteena on, että maahan muuttanut henkilö tuntee olevansa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen. Hän kokee, että saa uudessa kotimaassa tarvittavia tietoja ja taitoja. Kotouttamisessa puolestaan viranomaiset edistävät yksilön kotoutumista terveyden, hyvinvoinnin, koulutuksen ja työllisyyden lisäämisen keinoin. Kumpaankin, sekä kotoutumiseen että kotouttamiseen pohjautuu käsite osallisuus. Meidän jokaisen pitäisi kokea pystyvämme yksilöinä vaikuttamaan ja osallistumaan itseämme koskeviin asioihin sekä mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-a).

Vantaan kaupungin ja Careeria-ammattioppilaitoksen Äidit mukana -hankkeen tavoitteena on kehittää osallistava malli, jossa maahanmuuttajaäidit voivat kouluttautua kotoutumiskoulutuksen nopeutetussa tahdissa. Hanke pyrkii vahvistamaan maahanmuuttajataustaisten äitien suomen kielen oppimista, integroitumista yhteiskuntaan, kotoutumista sekä tarjoamaan äideille uusia mahdollisuuksia sosialisoitua kantaväestön kanssa. (Äidit mukana, i.a.-a).

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia Äidit mukana -hankkeen osallistujien kokemuksia suomen kielen opiskelusta sekä oman toimijuuden kokemuksesta. Tutkimusta varten haastattelimme 12 hankkeeseen osallistuvaa maahanmuuttajaa.

2 MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMINEN JA KOTOUTTAMINEN

2.1 Maahanmuutto Suomessa

Maahanmuuttopolitiikka Suomessa perustuu hallituksen linjaamiin tavoitteisiin, EU:n yhteiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan sekä kansainvälisiin sopimuksiin. Tavoitteena on pitää maahanmuutto hallittuna väestön liikkuvuuden sujuvoittamisesta huolimatta. Maahanmuuttopolitiikalla pyritään edistämään sellaista maahanmuuttoa, jota Suomi tarvitsee esimerkiksi ikääntyvän väestönsä vuoksi. (Sisäministeriö. Maahanmuutto. Maahanmuuttopolitiikka). Sen lisäksi, että väestö ikääntyy, syntyvyys ei riitä ylläpitämään väestönkasvua, mikä tarkoittaa, ettei työntekijöitä riitä kaikille aloille. Yksi ratkaisu työmarkkinoiden haasteisiin ja hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen on työvoimaperäinen maahanmuutto. (Sisäministeriö. Maahanmuutto. Työvoiman maahanmuutto). Suomella on vielä varsin lyhyt historia maahanmuutosta, mutta viime vuosina se on lisääntynyt noin 7 prosenttia. Vuonna 2016 maahanmuuttajia oli koko väestöstä noin 6,5 %, kun taas vuonna 1990 vastaava luku oli 1 %. (OECD, 2018). Vuonna 2019 Suomen väestöstä noin 8 % oli ulkomaalaistaustaisia ja heistä noin puolet asui Uudellamaalla. (Tilastokeskus. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajat väestössä.) Ulkomaalaistaustaisten osuus on erityisen suuri etenkin pääkaupunkiseudulla, jossa osuus väestöstä lähestyy jo kahtakymmentä prosenttia. Pääkaupunkiseudulla asuvat maahanmuuttajat ovat suurimmaksi osaksi työikäisiä. Vuonna 2018 ulkomaalaistaustaisista 83 % oli 20–64-vuotiaita. (Saukkonen, 2021.)

Vuonna 1999 Suomen maahanmuuttopolitiikka oli keskittynyt kunkin maahanmuuttajan henkilökohtaiseen integroitumissuunnitelmaan, jonka kesto oli 2–3 vuotta. Suunnitelmasta vastuussa olivat paikalliset työvoimatoimistot, jotka rakensivat kaikille maahan muuttaneille henkilökohtaiset suunnitelmat heidän kokemuksiansa, taitojen sekä tarpeiden mukaan. Vaikka suomen kielen opettelu vei suurimman osan ajasta, tulokset jäivät heikoiksi ja asettivat haasteen maahanmuuttajien työllistymiselle tulevaisuudessa. Huono kielitaito jättää maahanmuuttajat usein eristyksiin muusta väestöstä ja vaikeuttaa integroitumista

yhteiskuntaan. Huono kielitaito myös vaikeuttaa jatko-opiskeluiden pariin pääsemistä. Vuonna 2015 noin kaksi viidestä integroitumisohjelmassa mukana olleista maahanmuuttajista jäi ilman työtä tai tyhjän päälle ohjelman loppumisen jälkeen. Toinen ongelma on niin kutsuttujen ei-aktiivisten henkilöiden siirtäminen kaupunkien työvoimatoimistoilta kuntien sosiaalitoimeen. Tämä erottelu vaikeuttaa entistään esimerkiksi maahanmuuttajanaisten mahdollisuuksia löytää takaisin työelämään. Myös Suomessa maksettava kotihoidontuki vanhemmalle, joka hoitaa alle 3-vuotiasta lasta kotona, kannustaa maahanmuuttajaaiteja jäämään kotiin sen sijaan, että he hakeutuisivat tekemään minimipalkattua työtä. Vaikka päivähoidosta olisi paljon etua kielen ja sosiaalisen kanssakäymisen opettelussa, pitävät monet maahanmuuttajat lapsensa kotihoidossa mahdollisimman pitkään. Lisäämällä maahanmuuttajien lasten osallistumista esiopetukseen, voidaan kaventaa eroja heidän ja kantasuomalaisten lasten kehityksessä sekä havaita ajoissa mahdolliset vaikeudet ennen kuin ne ehtivät kasvaa isommiksi. (OECD, 2018.)

Vuonna 2016 Suomi muutti palvelujärjestelmän rakennetta, niin että integroitumissuunnitelma yhdistyi kielen oppimiseen erilaisten aktiviteettien kanssa sisältäen työssäoppimista ja työkokeiluja. Tällä tavalla maahanmuuttajat oppivat tehokkaammin Suomen kieltä, jota tarvitaan opiskeluissa ja työelämässä. Tämä mahdollistaa myös paremman vastaamisen jokaisen asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin eikä systeemi enää loisi umpikujia. Jotta tällainen rakenne toimii, tarvitaan paljon resursseja sekä toiminnan tarkkailua ja arviointia niin aktiviteeteista, kuin saaduista tuloksista. (OECD, 2018.)

2.2 Kotoutuminen ja kotouttamisen edistäminen

Kotoutumisella tarkoitetaan kehitystä, joka tapahtuu maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa. Kotoutumisen tarkoitus on antaa maahanmuuttajalle taitoja, joita työelämässä ja yhteiskunnassa toimimiseen tarvitaan. Samalla tuetaan myös mahdollisuuksia ylläpitää omaa äidinkieltä ja kulttuuria. Kotouttamisella taas tarkoitetaan viranomaisten sekä muiden tahojen toimenpiteitä ja palveluita, joilla kotoutumista monialaisesti edistetään. (L1386/2010.)

Maahanmuuttajien tarpeet tulee huomioida julkisia palveluita järjestettäessä ja järjestää heille kotoutumista edistäviä toimenpiteitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö. Vastuualueet. Työelämä. Maahanmuuttajien kotouttaminen). Laki kotoutumisen edistämisestä on säädetty 2010 ja sen tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista sekä osallisuutta aktiivisesti suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä lisätä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Maahanmuuttajalle annetaan ensiksi tietoa hänen oikeuksistaan sekä velvollisuuksistaan, joita suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä on. Lisäksi kerrotaan palvelujärjestelmästä sekä kotoutumista edistävästä toimenpiteistä. (L1386/2010.) Jokaiselle maahanmuuttajalle tehdään yksilöllinen kotoutumislakiin perustuva kotoutumissuunnitelma, johon kirjataan kaikki palvelut ja toimenpiteet mitkä edistävät asiakkaan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Suunnitelman tavoitteena on myös edistää maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisena jäsenenä. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös alaikäiselle lapselle tai koko perheelle. (Kotouttaminen. i.a.-a.)

InfoFinlandin verkkopalveluista on koottu materiaalit Tervetuloa Suomeen -oppaaseen. Opas on lain mukainen tietopaketti ja sitä jakavat vain maistraatit, maahanmuuttoviranomaiset sekä Suomen lähetystöt. Opas annetaan maahanmuuttajalle esimerkiksi oleskeluoikeuden rekisteröinnin ja oleskelukortin myöntämisen yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus vastaa oppaan päivittämisestä sekä jakelun koordinoinnista. Opas löytyy myös työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivuilla usealla eri kielellä. Työ- ja elinkeinoministeriö hallinnoi myös erilaisia kotouttamishankkeita, joiden tarkoituksena on kehittää kotouttamispalveluita ja niihin liittyviä käytäntöjä. (Kotouttaminen. i.a.-a.)

Toimivan ja monimuotoisen yhteiskunnan rakentamiseen tarvitaan hyvien suhteiden ylläpitämistä ja kehittämistä eri väestöryhmien välillä. Hyväksyvä asenneilmapiiri edistää hyvien etnisten suhteiden syntymistä ja ylläpitoa. Jotta myönteinen vuorovaikutus voi toteutua eri väestöryhmien välillä, täytyy kaikilla olla samat osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistoiminta on tärkeää myönteisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi. Tätä

tukee esimerkiksi yhteiset harrasteryhmät, kansainväliset kohtauspaikat sekä leiri- ja retkitoiminta. (Kotouttaminen. i.a.-b.)

2.3 Yhteiskunnan ja perheen tuki toimijuudelle

Tässä työssä toimijuus määritellään yksilön kykyä huolehtia omasta hyvinvoinnistaan, valtaa päättää itseensä vaikuttavista asioista, toteuttaa omia kiinnostuksen kohteitaan kuten harrastaa ja opiskella sekä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimintaan. Osallisuudella tarkoitamme tässä yhteydessä toimintaosallisuutta, joka tarkoittaa henkilön osallistumista omavalintaiseen toimintaan, kuten projektit, yhdistystoiminta, yhteisöviljely, seurat ja järjestöt sekä ihmisen omaa toimintaa. Toimintaosallisuudelle on ominaista siitä aiheutuva mielihyvä, osallisuuden kokemus, uusien taitojen oppiminen sekä voimaantuminen oman toiminnan kautta. (Collin, Eteläpelto & Heiskanen 2011; Aalto-Kallio, Koskinen-Ollonqvist, Nikula & Rouvinen-Wilenius 2011.)

Maahanmuuttajanaisten toimijuuden nähdään toteutuvan usein avioliiton tai äitiyden kautta, mikä ylläpitää käsitystä maahanmuuttajanaisista perinteisten sukupuoliroolien toteuttajina. Usein maahanmuuttajanaisten toimijuuden tarkastelu yhteydessä työmarkkinoihin jää vajaaksi. Maahanmuuttajanaisten aktiivisuus työmarkkinoilla on tutkitusti todennettu kansainvälisesti ja osa siirtolaisiksi vapaaehtoisesti lähteneistä on korkeasti koulutettuja naisia, joiden osallisuus työelämässä on suuri. Suomessa tällainen maahanmuuttajanaisten ryhmä ovat Venäjältä muuttaneet naiset. (Joronen 2007, 285.)

Eniten naisten osallistumiseen ansiotyöhön lähtömaassa on riippunut perheen taloudellisesta tilanteesta, ei niinkään siitä, miten muu perhe on suhtautunut naisten osallistumiseen työmarkkinoille. Ansiotyön tekeminen kotona on mahdollistanut työllistymisen erityisesti äideille, joilla on pieniä lapsia. Myös maahanmuuttajaryhmät, jotka pitävät miesten ja naisten elämänalueet vahvasti erillään, eikä naisten osallistumista työmarkkinoille ole katsottu hyvällä, on kotoa käsin tehtävä työ ollut hyväksytty vaihtoehto. Vaikka kotoa tehtävää työtä katsotaan usein tapahtuvan miehisen kontrollin alaisuudessa, se mahdollistaa naisille taloudellista

itsenäisyyttä. (Joronen 2007, 285–286.) Maahanmuuttajanaisilla on riski jäädä näkymättömiksi kielenopetuksen sekä muiden maahanmuuttajille tarkoitettujen vastaanottopalveluiden järjestelmässä, koska heitä ei nähdä mahdollisena työvoimana, mikä voi laittaa maahanmuuttajanaiset huonompaan asemaan kuin lähtömaassaan. Tämän on tutkittu vaikuttaneen negatiivisesti erityisesti korkeasti koulutettuihin naisiin. (Joronen 2007, 286.)

3 MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS JA TYÖLLISTYMINEN

3.1 Maahanmuuttajien koulutus ja työllistyminen Suomessa

Suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista on työikäisiä 15–64-vuotiaita. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 työikäisiä maahanmuuttajia oli 75 %, joista vuoden 2019 lopussa 90 % oli thai- tai italialaistaustaisia. Vähiten työikäisiä oli niiden joukossa, joiden synnyinmaa oli Ruotsi, Syyria tai Kongon demokraattinen tasavalta. (Tilastokeskus, i.a.-a.)

Maahanmuuttajan työllisyysaste kasvaa sitä myöten, kuinka kauan hän on asunut uudessa kotimaassa. Silloin myös sukupuolten väliset erot pienentyvät. On huomattu, että maahanmuuttajien tulot kasvavat huomattavasti ensimmäisten asumisvuosien aikana mutta tulot eivät siltikään saavuta kantaväestön tulotasoa. Maahanmuuttajanaisten tulotasot jäävät selkeästi pienemmäksi maahanmuuttajamiehiin verrattuna. Vaikeasti työllistyvät maahanmuuttajat sijoittuvat Suomessa yleensä vähäistä koulutusta vaativille aloille. (Eronen ym., 2014, 18.)

Kun tarkastellaan pääkaupunkiseudun työllisyystilannetta niin maahanmuuttajien työllisyys on heikompaa kuin suomalaistaustaisilla. Vuonna 2018 tarkasteltiin pääkaupunkiseudun 20–64-vuotiaita ulkomailla syntyneiden toimintaa. 58 % oli työllisiä, loput työttömiä, opiskelijoita, eläkeläisiä ja muusta syystä työvoiman ulkopuolella. Pääkaupunkiseudun suomalaistaustaisia työllisiä oli 79 %. Espoossa ja Vantaalla asuvien maahanmuuttajien työllisyysaste oli vuonna 2018 korkeampi kuin Helsingissä. Espoossa työllisyysaste 59 % ja Vantaalla 62 %, Helsingissä taas 56 %. (Saukkonen, 2021, 39–40.)

Vuonna 2006 ulkomaalaisista työnhakijoista 30 prosentilla on perusasteen koulutus, keskiasteen koulutus 29 prosentilla ja 17 prosentilla oli jäänyt tuntemattomaksi koulutusaste. Koulutustaso on yhteydessä parempaan työllisyyteen. Ylemmän korkeakoulututkinnon tai tutkijakoulun suorittaneilla työllisyys on noin 5 prosenttia korkeampi kuin alemmilla tutkintotasoilla. Huomioitava on, että

koulutustieto voi olla puutteellinen. Koulutustaso voi jäädä myös rekisteröimättä korkeasti koulutetuilta henkilöiltä. (Eronen ym., 2014, 14.)

3.2 Maahanmuuttajanaisten työllistyminen

Heikkoon työmarkkina-asemaan vaikuttaa muun muassa koulutus kielitaito, syrjintä, kulttuuriset seikat ja ikä. Monet maahanmuuttajanaiset muuttavat Suomeen perhesyistä. Heillä voi olla paljon lapsia mikä voi vaikeuttaa työn saantia. Ammatilliset hierarkiat ja sukupuolijärjestelmät tuovat haasteita työmarkkinatilanteeseen. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 29–31.)

Etninen työnjako eli työmarkkinat nähdään kahtia jakautuneena. Ydintyövoima eli massatyövoiman erotus, tekee töitä primaarisektorille, mikä tarkoittaa sitä että, sekundaarisektorin työt jäävät naisille, nuorille ja ulkomaalaisille. Primaarisektorin töihin yleisesti sisältyy työsuhteiden pysyvyys, turvallisuus sekä hyvät etenemismahdollisuudet. Sekundaarityömarkkinoilla nähdään, että työsuhde on epävarmaa, työttömyyden riski on suuri, sekä etenemismahdollisuudet ja työolosuhteet ovat huonompia. (Linnanmäki 2008,16.)

Suomessa maahanmuuttajanaiset ovat yleensä töissä hoitoaloilla, muissa julkisissa palveluissa sekä opetus- ja sosiaalialalla. Julkisissa palveluissa suurin osa on asioimistulkin, äidinkielen opettajan, ohjaajan tai koulunkäyntiavustajan työtehtävissä. Nämä työtehtävät ovat näyttäytyneet pitkäaikaisiksi. (Harakkamäki 2008, 23.)

Suljetut etniset verkostot eli maahanmuuttajien yksityiset tai pienehköt järjestöt sekä yhdistykset (Kotouttaminen. i.a.-b). saattavat helpottaa maahanmuuttajanaisten työnsaantia, mutta saattaa hidastaa heidän halua hakeutua kantaväestön kanssa samoille työmarkkinoille. Esimerkiksi Ruotsin autotehtaalla markkina-asemaan vaikuttaa työntekijän ikä, sukupuoli ja etninen tausta. Naiset työskentelevät rutiininomaisissa ja tekisivät kevyitä töitä. Voidaan olettaa tämän esimerkin perusteella, että maahanmuuttajanaisten työhön sijoittamista rajoittaisi sukupuoli, ikä ja että kuuluu etniseen vähemmistöön. Teknisillä aloilla ei ole havaittu,

että olisi paljon maahanmuuttajanaisia. Maahanmuuttajien jakaantuminen työmarkkinoille näkyy suomalaisen yhteiskunnan sukupuolisessa järjestelmässä. (Harakkamäki 2008, 21.)

3.4 Vanhemmuus, äitiys ja maahanmuutto

Vanhemmuuteen kuuluu monia eri elementtejä. Tunnesuhde, huolenpito, kasvataminen ja taloudellinen vastuu. Vanhemmuus on yhteiskunnassa toteutuvaa ja kulttuurista. Eri kulttuureissa on oma käsitys vanhemmuudesta, kasvatuksesta ja perheestä. (Vuokila 2010,10.)

Tutkimuksessa tarkasteltiin kulttuurisia eroja vanhemmuudesta. Esimerkiksi somalivanhempien mielestä suomalaisten vanhempien auktoriteetti kasvatusasioissa on ammattikasvattajilla, kuten sosiaalityöntekijöillä, lastensuojelulla tai terveydenhoidon työntekijöillä. Somalivanhemmat ihmettelevät kulttuuria, jossa biologisten vanhempien ja viranomaisten vastuuta korostetaan, kun taas somalikulttuurissa kaikki aikuiset osallistuvat yhdenvertaisesti kasvatukseen. (Vuokila, 2010, 19.)

Kun puhutaan äitiydestä, se saattaa herättää monenlaisia tunteita, ajatuksia ja kokemuksia. Lapsen kasvatukseen kuuluu tiivis tunneside ja kiintymyssuhde kasvattajien kanssa. Lapsen kehitysvaiheet kasvattavat ja kehittävät myös äitiä. (Toivanen 2016, 8.) Kulttuurisuus, uskonto ja erilaiset myytit vaikuttavat siihen, miten äitiys muokkaantuu. Länsimaisissa kulttuureissa uskomukset ja myytit kuuluvat kristinuskoon, joka perustuu oikeaan tai väärään äitiyteen. Kun käsitellään äitiyttä eri kulttuureissa, huomataan suuret eroavaisuudet. (Toivanen 2016, 13.) Äitien kokemukset äitiydestä vaihtelevat, kun lapsia kasvatetaan eri kulttuureissa ja eri olosuhteissa. (Toivanen 2016, 9.)

Politiikka ja yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat myös äitiyteen. Elämäntilanne ja kokemukset vaikuttavat äidin rooliin. Miten vanhempi näkee vanhemmuuden ja miten se toteutetaan. vanhempi saattaa kasvattaa lapsen uudessa maassa, hän

voi joutua päättämään siitä, mitä haluaa lapsen oppivan sekä kuinka opettaa lapselle omaa kulttuuriaan. (Toivanen 2016, 8–13.)

Haasteellista vanhemmilla on silloin, jos he eivät itse osaa puhua suomea eikä heillä ole sosiaalisia verkostoja, joista saisivat tukea ja apua. Useissa maahanmuuttajaperheissä lapset auttavat vanhempia erilaisissa askareissa, esimerkiksi kotiaskareissa ja sisarusten hoitamisessa. (Toivanen 2016, 9.)

Kotoutumisprosessin aikana vanhemman ja lapsen välinen suhde muuttuu, koska lapsilla kotoutuminen on usein nopeampaa kuin vanhemmilla. Lapset hoitavat enemmän asioita, koska vanhempien kielitaito ja kulttuurintuntemus on heikompa. On huomioita, että kielen oppiminen on erityisen vaikeaa äideille, joilla on pieniä lapsia. Etenkin niillä äideillä keillä syntyy lisää lapsia pienessä aikavälissä, on erityisen vaikeaa oppia uusi kieli. Tämä voi johtaa siihen, että äiti viettää kotona jopa yli kymmenen vuotta ilman suomen kielen taitoa tai työkokemusta. Äitien mielestä kielen oppiminen on tärkeää, koska silloin pystyy huolehtimaan lapsien terveydenhuollosta sekä päiväkotij- ja kouluasioista. (Toivanen 2016, 10.)

4 ÄIDIT MUKANA -HANKE

4.1 Hankkeen kuvaus

Äidit mukana -hanke toteutettiin vuosina 2017–2020 kahdessa koulussa Vantaalla ja sitä rahoitti Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä opetushallitus (OPH). Hankkeeseen osallistui yhteensä 58 henkilöä. Kohderyhmänä oli lastensa kanssa kotona olevat maahanmuuttajaäidit, joille mahdollistetaan pääsy opiskelemaan ja harjoittamaan suomen kielen taitoaan. Tämä mahdollistaa ammatitopintoihin ja työelämään siirtymisen nopeammin, kuin mikä olisi mahdollista, perinteisellä koulutusmallilla. Samalla maahanmuuttajaäidit pystyvät myös tukemaan omien lastensa suomen kielen oppimista ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään sopeutumista. Tavoitteena oli myös lisätä työpaikoilla valmiuksia kohdata eri kulttuureja sekä henkilökunnalle työvälineitä ohjata opiskelijoita kielitietoisesti. Edellä mainittujen keinojen avulla pyrittiin varmistaa maahanmuuttajaäitien osaamisen hankkimista ja työllistymisen onnistumista. (Äidit mukana, i.a.-a.)

Äidit mukana -hankkeen ensimmäinen vaihe sijoittui syyslukukauteen, jolloin äidit opiskelivat yhdessä lastensa kanssa peruskoulun 1. luokalla matematiikkaa ja suomen kieltä. Näiden lisäksi äidit opiskelivat oppimaan oppimisen taitoja, tietotekniikkaa sekä suomalaista yhteiskuntaa. Kevätlukukaudella äidit siirtyivät työkokeiluun, jossa painotuksena oli kielitietoinen ohjaaminen. Viikossa oli yksi päivä suomen kielen opetusta ja loput ajasta käytettiin työharjoitteluun. Opintojen toisessa vaiheessa äidit aloittivat kielitietoisen ja työvaltaisen ammatillisen koulutuksen, jonka tavoitteena oli tutkinnon tai osatutkinnon suorittaminen ja lopulta työllistyminen. Hankkeen markkinoinnissa olivat suuressa roolissa monikieliset esitteet, jotka kulkeutuivat kotiin lasten mukana sekä esitteiden jakaminen neuvoloissa ja varhaiskasvatuksen toimipisteissä. Koulut olivat myös suoraan yhteydessä vanhempiin ja TE- toimistoista ohjattiin hankkeen pariin. (Äidit mukana, i.a.-b.)

Suurin osa äideistä oli hankkeen aloittaessaan luku- ja kirjoitustaidottomia, mutta ensimmäisen lukukauden aikana suomen kieltä oli opittu A2 ja B1 tasoisesti.

Hankkeen aikana osallistujien itsetunto ja itseluottamus vahvistuivat ja heidän motivaationsa pyrkiä elämässään eteenpäin vahvistui. (Äidit mukana, i.a.-b).

4.1 Työelämäyhteistyökumppani ammatillinen oppilaitos Careeria

Työelämäyhteistyökumppanimme oli ammatillinen oppilaitos Careeria Vantaalla. Koulu tarjoaa ammatillista koulutusta kahdellekymmenelle eri alalle ja useita erilaisia tutkintoa, jotka koostuvat perus-, ammatti sekä erikoisammattitutkinnoista. Careeria on tarjonnut ammatillista koulutusta yli 60-vuoden ajan ja koululla on omaa oppisopimustoimintaa. Koulutusta on tarjolla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Careerian omistajakunnat ovat Porvoo, Sipoo, Loviisa, Askola sekä Lapinjärvi ja toiminta-alueena on koko itäinen Uusimaa ja pääkaupunkiseutu. Tämän lisäksi se palveluita on saatavilla myös virtuaalisesti ajasta ja paikasta riippumatta. Toimipisteitä on Vantaalla, Porvoossa, Helsingissä, Askolassa ja Keravalla. (Careeria, i.a.-a).

Careeria-ammattioppilaitoksen missiona on uudistaa työelämää yhteistyössä ja toiminnan periaatteita ovat muun muassa opintopolkujen muokkaaminen yksilön elämäntilanteeseen sopivaksi, työelämän uudistamiseen kohdistuva yhteistyö sekä vuorovaikutteisuus ja asiakaslähtöisyys opiskelussa. Koulun arvoina on opiskelijoiden, työntekijöiden ja asiakkaiden kuuntelu, kunnioittaminen ja arvostaminen. Toisena arvona luottaminen yhteiseen osaamiseen ja toisten kanssa onnistumiseen. Kolmantena arvona on uudistua sekä uudistaa rohkeasti ja vastuullisesti. (Careeria, i.a.-b).

Careerian asiakaslupauksina ja keinoina on tarjota hyvä opiskelukokemus innostavissa opiskeluympäristöissä, vuorovaikutteista ja proaktiivista työelämäkumppanuutta, ratkaisuhakuisia palveluita ja aktiivista viestintää sekä työntekijäkokeemuksen arvostamista asiakaskokemuksen tuottajana. (Careeria. i.a.-b).

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä kvalitatiivisen tutkimuksen avulla osallistujien kokemuksia Äidit mukana -hankkeesta. Tavoitteenamme on tuottaa tutkimustietoa yhteistyökumppani Careerialle siitä, miten hankkeen osallistujat kokevat hankkeeseen osallistumisen. Tutkimusten tulosten perusteella Careerialla on mahdollisuus kehittää hankkeen toimintaa.

Tutkimuskysymyksemme on: Miten Äidit mukana -hankkeen osallistujat kokivat hankkeeseen osallistumisen?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Aineiston keruu ja analysointi

Syksyllä 2020 laadimme kirjallisen haastattelukutsun (Liite 1), jonka lähetimme hankkeen opettajille, jotka välittivät kutsun eteenpäin hankkeen osallistujille. Tarkoituksemme oli alun perin, että haastattelisimme samat osallistujat kahteen kertaan ensin syyslukukaudella ja uudestaan keväällä, mutta hankkeen opettajat kokivat, että voisi olla vaikeaa saada samat henkilöt haastateltaviksi myös keväällä. Tästä syystä päätimme, että haastattelemmme osallistujia syksyllä ja jätämme vertailuosion pois työstämme. Sovimme haastattelupäivät yhdessä opettajien kanssa niille päiville, kun hankkeen osallistujilla oli opetusta oman opintoryhmän kesken. Opettajat tilasivat tulkin sen mukaan, miten hyvin kokivat opiskelijoiden suomen kielen taidot. Pyysimme opettajia varaamaan haastatteluille aikaa 45–60 minuuttia. Tulkkien kanssa tehtäviin haastatteluihin oli varattu aikaa 45 minuuttia. Kaikki hankkeessa syksyllä 2020 aloittaneet pääsivät osallistuman tutkimushaastatteluun.

Toteutimme tutkimusmateriaalin keräämisen ryhmähaastatteluina kummassakin hankkeen opetusryhmissä, jotka kokoontuivat hankkeen yhteistyökoulussa, ja Careeria-ammattioppilaitoksen tiloissa Myyrmäen kirjastossa. Haastattelut tehtiin syys-lokakuussa 2020. Haastatteluihin osallistui yhteensä 12 henkilöä.

Aluksi esittelimme itsemme ja opinnäytetyömme aiheen haastateltaville ja hankkeen opettajalle, jonka jälkeen aloitimme haastattelut. Haastattelujen alussa kävimme lyhyen esittelykierron, jota ei nauhoitettu.

Haastattelut äänitettiin älypuhelimella osallistujien luvalla haastateltavien anonymiteetti huomioiden, eli emme keränneet osallistujien henkilö- tai yhteystietoja. Haastattelut tehtiin 1–4 henkilön ryhmissä. Halusimme varata reilusti aikaa haastattelua varten, jotta kaikilla haastateltavilla olisi aikaa vastata kysymyksiin ja että voisimme tarvittaessa tarkentaa kysymyksiämme. Haastattelutallenteet ja haastattelujen litteroinnit hävitämme opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen.

Litteroimme aineiston eli kirjoitimme äänitallenteet tekstimuotoon haastatteluja seuranneiden kahden viikon aikana. Äänitallenteita oli yhteensä 110 minuuttia, josta tuli litteroitua materiaalia 5 sivua. Jaoimme materiaalin tasan tallenteiden kestojen mukaan. Alkuvuodesta 2021 aloitimme tekemään litteroidusta aineistosta sisällönanalyysia. Työstimme opinnäytetyön käsikirjoitusta kevään ajan, jotta saimme sen esitettyä toukokuun seminaarissa. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa (Tuomi & Saarinen 2009, 91). Sisällönanalyysillä voidaan monipuolisesti analysoida erilaisia dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tällä menetelmällä pyritään saamaan kuvattua ilmiö tiivistetyksi ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Saarinen 2009, 103–104.) Aineistoa pelkistetään eli karsitaan haastatteluaineistosta tutkimukselle epäolennainen osa pois. Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä ja nämä pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään alaluokkiin. Alaluokista saadaan ryhmiteltyä yläluokka ja yläluokat yhdistetään pääluokiksi. Tällä tavalla saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään vaiheittain kohti näkemystä tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Saarinen 2009, 108–111.) Poimimme haastatteluiden vastauksista eniten esiin nousseita aiheita, joista sitten kokosimme pääteemat.

6.2 Tutkimusympäristö

Tutkimusympäristöjä ovat eri Äidit mukana -hankkeen yhteistyökoulujen tilat Vantaalla. Tutkimusympäristönä koulu on sekä julkinen että yksityinen tila, jonka vuoksi on huolehdittava haastattelutilan rauhallisuudesta, turvallisuudesta sekä yleisesti sopivuudesta ryhmähaastattelun pitopaikaksi. Rauhallinen haastattelutila mahdollistaa parhaiten haastattelun päättymisen nauhalle mahdollisimman hyvälaatuisena sekä tilaisuuden keskittyä kuulemaan haastateltavia ilman ulkoisia häiriöitä. Turvallisuudella tarkoitetaan tässä tapauksessa erityisesti sellaisen tilan järjestämistä, jossa haastateltavat voivat puhua luottamuksellisesti. Koulussa tällaisia tiloja ovat tyhjillään olevat opetus- ja kokoustilat. Haasteen koulussa toteutettavalle tutkimukselle tuo koulun asema paikkana, jossa tehtävistä suoriutuakseen on annettava oikeita vastauksia, mikä saattaa antaa

haastateltaville kuvitelman siitä, että heidän on mahdollista vastata haastattelukysymyksiin väärin. Oli tärkeää painottaa, ettei vääriä vastauksia haastattelukysymyksiin ole. (Kallinen ym. 2015, 123–125.)

Tutkijoina meidän piti luoda haastattelutilanteeseen turvallinen ilmapiiri, joka tukee puolijulkisessa tilassa tehtävän tutkimuksen ominaisuuksia, kuten avoimuus, tutkimusympäristön jakautuminen kaikille sekä ennestään tuntemattomien ihmisryhmien kohtaaminen. Julkisessa tilassa välittömän ilmapiirin luominen on yleensä suhteellisen helppoa. (Kallinen ym. 2015, 137–138.)

6.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä ryhmähaastattelu on kvalitatiivinen eli laadullinen. Valitsimme tämän menetelmän, koska koimme sen mahdollistavan tehokkaasti ja monipuolisesti tutkimusaineiston keräämiseen. Tutkimuksen kannalta oleellisten vastausten saaminen edellytti sitä, että pystyimme tarvittaessa tarkentamaan, mitä kysymyksillä tarkoitimme. Tämän vuoksi päädyimme tutkimusmenetelmää valitessamme ryhmähaastatteluun, joka mahdollistaa haastateltavien kohtaamisen kysymysten esittämisen

Saimme valmiiksi ideoida kysymykset (Liite 2) ennen kuin lähdimme haastattelemaan tutkimushenkilöitä. Tässä tutkimusmenetelmässä saa vapaasti vastata aihealueeseen, mikä helpotti meitä kuin myös tutkimushenkilöitä, koska haastateltavien äidinkieli ei ole suomen kieli ja osa haastateltavista tarvitsivat tulkkia.

Tutkimusmenetelmämme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Valitsimme tämän menetelmän, koska koimme sen mahdollistavan tehokkaasti ja monipuolisesti tutkimusaineiston keräämiseen. Tutkimuksen kannalta oleellisten vastausten saaminen edellyttää sitä, että pystymme tarvittaessa tarkentamaan tai uudelleen sanoittamaan haastattelukysymyksiä. Tämän takia päädyimme kasvotusten samassa tilassa tehtävään ryhmähaastatteluun.

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä on haastattelu, kysely ja havainnointi (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 71.) Tutkimusmenetelmässä pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto, i.a.-a.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijat saavat etukäteen miettiä kysymyksiä ja tutkimushenkilöt saavat melko vapaasti kertoa ja vastata aihealueeseen liittyviä kysymyksiä (Tilastokeskus, i.a.-b) Kvalitatiivinen tutkimus ja avoin haastattelu oli oikea vaihtoehto meidän työmme kannalta, koska sen etuna on joustavuus. Haastatteluissa haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, selventää sanamuotoja, käydä keskustelua haastateltavan kanssa sekä oikaista väärinkäsityksiä. Haastattelussa on tarkoitus kerätä mahdollisimman paljon tietoa valitusta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Osallistuminen haastatteluun oli vapaaehtoista ja tämä tehtiin tutkittaville selväksi sekä kutsukirjeessä (Liite 2) että ennen haastattelua. Oli tärkeää, että kutsukirje tarjosi tarvittavan tiedon kohderyhmälle ymmärrettävällä tavalla. Jotta osallistumisen vapaaehtoisuus toteutuisi oli tutkittaville kerrottava vielä ennen haastattelun alkamista siitä mitä tutkitaan, miksi ja mikä on tutkittavien asema tutkimuksessa. (Kallinen ym. 2015, 150–151.)

Emme tiedneet kuuluuko haastateltaviimme henkilöitä, jotka olisivat selkeästi haavoittuvassa asemassa, mutta haastattelijoina vastuullamme oli haastattelutilanteessa sekä sitä ympäröivänä aikana kuulostella haastateltavien tunnetiloja, asenteita sekä jaksamista. Tutustuimme Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuseettisiin käytäntöihin ja ohjeistuksiin. Tutkijoina meidän oli oltava tietoisia sekä normiperustaisesta- että tilanteisesta etiikasta. Tilanteisella etiikalla tarkoitetaan haastattelutilanteessa esiin nousevia eettisiä pulmia, joihin pitää keksiä ratkaisu haastatteluhetkellä. Tällaisessa tilanteessa päätöksen siitä, miten pulma ratkaistaan, tekee haastattelijan oman harkintakykynsä pohjalta. Normiperustainen etiikka kattaa edellä mainitut haastattelun osallistujan antaman tietoon perustuvan suostumuksen, tutkijoiden takaaman luottamuksellisuuden ja tunnistamattomuuden sekä kiellon aiheuttaa vahinkoa haastateltaville. Nämä periaatteet

on laatinut tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) ohjeeksi tutkijoille ja tiedeyhteisölle. (Kallinen ym. 2015, 142–144.; Diakin osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0, 2021).

Opinnäytetyötä tehdessä meidän tuli huomioida tutkimukseen osallistujien yksityisyydensuojan toteutuminen. Työssä käytettävät sitaatit osallistujilta kirjattiin anonymoineina. Haastateltavista ei kerätty tietoa opinnäytetyötä varten haastattelukysymysten vastauksia lukuun ottamatta, eikä haastattelujen aluksi tehtyjä haastateltavien esittäytymisiä nauhoitettu. (Arene Ry 2020.) Tutkimusympäristöinä hankkeen yhteistyökoulu ja hankkeen ryhmätyötila Myyrmäen kirjastossa saattoivat asettaa haastateltavat eriarvoiseen asemaan haastattelijan kanssa haastateltavan tutkija-aseman ja haastateltavien opiskelija- sekä tutkittava-asemien vuoksi. (Kallinen ym. 2015, 123.)

Haastattelut äänitettiin puhelimella osallistujien luvalla haastateltavien anonymiteetti huomioon ottaen. Haastattelut tehtiin 1–4 henkilön ryhmissä ja niihin varattiin aikaa 45–60 minuuttia. Yhteensä haastatteluihin osallistui kaksitoista henkilöä. Halusimme varata aikaa reilusti, jotta kaikilla olisi aikaa vastata kysymyksiin ja me voisimme tarvittaessa kysyä tarkennuksia. Kolmessa haastattelussa käytimme tulkkia ja muut teimme kokonaan suomeksi. Haastatteluista kertyi äänitallenteita noin 100 minuuttia. Haastattelutallenteita sekä haastattelujen litterointeja on säilytetty elektronisilla laitteilla salasanojen ja palomuurien takana. Kaikki haastatteluista kerätty materiaali hävitetään opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Hankkeen tavoittavuus

Tutkimushaastattelujen perusteella osallistujien kokemukset hankkeesta näyttäytyivät positiivisina.

OECD:n päätöksestä vuonna 2016 Suomi muutti palvelujärjestelmän rakennetta niin, että integroitumissuunnitelma yhdistyi kielen oppimiseen erilaisten aktiviteettien kanssa sisältäen työssäoppimista ja työkokeiluja. (OECD, 2018.) Tämä toteutuu myös Äidit mukana-hankkeeseen osallistujille, jotka pääsevät hankkeen kautta osallistumaan työssäoppimisjaksolle, jonka kautta saavat työkokemusta.

Suurin osa haastateltavista oli päätenyt mukaan hankkeeseen kouluikäisen lapsensa kautta, joka opiskeli hankkeen yhteistyökoulussa. Tämä oli tapahtunut lapsen opettajan kautta tai niin, että lapsi oli tuonut hankkeen esitteen koululta. Myös aikaisemmin hankkeeseen osallistuneen henkilön suosittelu sekä sähköpostiin saatu mainos olivat olleet reittejä hankkeeseen.

7.2 Kokemuksia hankkeesta

Enemmistö haastateltavista oli viihtynyt opintojen parissa ja suhtautui suomen kielen opiskeluun myönteisesti. Myös hankkeen sosiaalistava vaikutus nostettiin esiin positiivisena asiana. Opetuksesta ei haluttu jäädä pois.

Suomen kielen opiskelu oli sujunut kaikilta enimmäkseen hyvin. Moneen otteeseen tuotiin esille opetuksen hyvä laatu ja hankkeen opettajia keuhuttiin avuliaksi. Opettajat kannustivat opinnoissa ja olivat kiinnostuneita osallistujien elämästä. Se oli selkeästi tärkeätä osallistujille. Enemmistölle haastatelluista oman lapsen kanssa opiskelu samassa luokassa oli sujunut hyvin. Siinä molemmat sekä lapsi, että vanhempi oppivat suomen kieltä ja saivat tukea toisiltaan. Ryhmän pienestä koosta pidettiin. Jos ryhmä olisi ollut iso niin vaikeus kysyä apua koettiin

haasteelliseksi. Pienen ryhmän myötä koettiin, että on helppo kysyä apua ja sitä on aina saatavilla.

Haastateltavat, joilla oli pieniä tai useampia lapsia kokivat itsenäisen kielenopiskelun ajoittain haastavana. Jos lapsi oli mukana aikuisopetuksessa, suurin osa koki vaikeaksi opetukseen ja oppimiseen keskittymisen lapsen kaivatessa vanhemmaltaan huomiota. Toisaalta osallistujat pitivät käytännöllisenä sitä, että lapsen sai ottaa mukaan opetukseen varsinkin, jos lapsi ei ollut vielä aloittanut päiväkodissa. Touhujensa lomassa lapsi altistui suomen kielen kuulemiselle.

7.3 Perheen suhtautuminen

Perheiden tarjoaman tuen positiivinen vaikutus haastateltavien kokemuksille hankkeeseen osallistumisesta tuli esiin vastauksissa. Lapset olivat tykänneet siitä, että vanhempi on samassa luokassa kuin lapsi ja lapset olivat kannustaneet vanhempansa suomen kielen opiskelussa. Vanhemmat lapset ja perheen muut jäsenet neuvoivat ja kannustivat. Osa perheenjäsenistä olivat inspiroituneet aloittamaan suomen kielen opiskelun.

7.4 Omat vahvuudet ja kehittämiskohteet

Kysyimme haastateltavilta heidän omia vahvuuksiaan ja onko asioita missä he haluaisivat kehittyä, mutta näihin kysymyksiin emme kielimuurin takia saaneet oikein vastauksia. Koitimme avustaa lisäkysymyksillä ja muutamille esimerkeillä, mutta silti kysymyksiä ei ymmärretty tarpeeksi. Esimerkiksi saimme vastaukseksi, että on hyvä ruuanlaitossa ja lastenhoidossa, vaikka yritimme saada opiskeluun liittyviä vahvuuksia esille.

Kysyimme haastateltavien vahvuuksia ja missä asioissa he haluaisivat kehittyä, mutta näihin kysymyksiin emme juurikaan saaneet vastauksia, vaikka yritimme lisäkysymyksillä avata kysymyksien tarkoitusta lisää.

7.5 Tulevaisuuden näkymät

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla oli kova motivaatio oppia suomen kieltä, jotta jatko opiskelu ja työllistyminen olisi helpompaa. Osalla vastaajista oli jonkinlainen koulutus suoritettu kotimaassaan ja heillä oli toiveena päästä työllistymään Suomessa samalla alalle ja toiset vasta pohtivat mikä voisi olla heidän alansa. Yleisesti kaikista vastauksista tuli ilmi positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen.

8 POHDINTA

Äidit mukana -hankkeen tavoitteena on maahanmuuttajaäitien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen. Toivomme, että hankkeen osallistujat saavuttavat hankkeelle asetetut tavoitteet ja saavat irti myös omasta minäkäsityksestään ja toimijuudesta meidän kysymysten myötä.

Tutkimushaastattelua suunnitellessa pohdimme mitä haasteita haastattelutilanteessa voisi mahdollisesti tulla vastaan. Kysymyksemme liittyivät kotoutumiseen, koulutukseen ja tulevaisuuteen. Ajattelimme, että haastateltavien on helpompi vastata kysymyksiin omalla äidinkielellään, koska omia ajatuksia voi olla vaikea ilmaista ja sanoittaa vieraalla kielellä. Siksi mietimme, miten luoda haastateltavien kanssa luottamus, kun tulkki on välissä. Emme halunneet, että haastateltavilla olisi haastattelutilanteessa epä mukava olo, mikä voisi mahdollisesti vaikuttaa vastauksiin. Onneksi kaikki haastateltavat ottivat meidät hyvin vastaan ja puolin ja toisin tapahtuneet esittelyt rentoutuivat ilmapiiriä. Yllättäen tulkin avulla tehdyt haastattelut onnistuivat jopa paremmin kuin ne, joissa emme käyttäneet tulkkia, koska tulkin kautta haastateltava sai vastattua omalla kielellään käyttäen sanastoa monipuolisemmin.

Meille ei tullut vastaan toista opinnäytetyön aihetta, jossa tutkittaisiin maahanmuuttajaäitien kotoutumista ja työllistymistä. Siksi halusimme tutkia ja avata lisää aihetta, joka on tärkeä nyky-yhteiskunnassamme. Kaikilla pitäisi olla samat edellytykset työllistyä, eikä oma minäkuva saisi muuttua, vaikka ympäristö muuttuisi.

Haastatteluiden tekeminen syksyllä oli hyvä, koska opintoja oli jo muutama kuu-kausi takana ja osallistujilla oli ehtinyt hieman kertyä kokemusta opiskelusta sekä hankekoulusta ympäristönä. Haastateltavien vielä erittäin alkeellinen suomen kielen taito yllätti meidät ja apukysymyksistä huolimatta, emme saaneet niin keskustelevaa haastattelutilannetta aikaan kuin olisimme toivoneet. Tästä syystä osan haastateltavien vastaukset jäivät hyvin lyhyiksi, ja joihinkin emme saaneet vastausta koska haastateltava ei ymmärtänyt kysymystä tai osannut vastata siihen suomen kielellä. Jos olisimme tienneet tämän, olisimme pyytäneet kaikille

tulkit, jotta jokainen saisi samanlaisen haastattelukokemuksen ja pystyisi vastaamaan kysymyksiin monipuolisesti. Olisimme myös voineet lähettää haastattelukysymykset etukäteen haastatteluun osallistuville, jotta heillä olisi ollut mahdollisuus tutustua niihin rauhassa etukäteen. Olemme kuitenkin tyytyväisiä, että saimme tutkimukseen hyvän määrän osallistujia.

8.1 Hankkeen tulevaisuus

Syksyllä 2020 käynnistyi Äidit mukana -hankkeen rinnakkaishanke Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään -hanke, jossa on mukana viisi koulua Vantaalta sekä Keinutien ala-aste Helsingissä. Vanhemmat mukaan kouluun -hankkeen piltotti piti sisällään samat tavoitteet, kuin Äidit mukana, ja saattaa onnistuessa levitä muihin Helsingin peruskouluihin. (Vanhemmat mukaan kouluun.) Uskomme, että hankkeelle voisi olla kysyntää myös muualla Suomessa ja hankkeen mukaista toimintaa onkin aloitettu useissa eri kaupungeissa. Molemmat hankkeet ovat tuottaneet hyviä tuloksia, joiden perusteella tällaisen käytännönläheisen kotoittamistavan voidaan päätellä nopeuttavan suomen kielen oppimista, tukevan osallistujien sosiaalista kanssakäymistä sekä tarjoavan uusia mahdollisuuksia maahanmuuttajille esimerkiksi työelämässä. Tämän lisäksi hanke lisää osallistujien ymmärrystä suomalaisesta koulutusjärjestelmästä sekä tukee osallistuvaa vanhemmuutta.

8.2 Ammatillinen kehitys

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin kuuluu, että sosionomi osaa edistää kansalaisten osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia sekä kykenee vaikuttamistyöhön eri toimijoiden kanssa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu.) Äidit mukana-hankkeen kehittäjien tavoitteena oli kehittää osallistava malli, jossa maahanmuuttajaäidit voivat kouluttautua kotoutumiskoulutuksen nopeutetussa tahdissa. Meidän yksi asiasanoistamme oli osallisuus. Halusimme tutkia, miten haastateltavat kokivat hankkeeseen osallistumisen. Vaikuttamistyö tuli esille, kun teimme yhteistyötä hankkeen kehittäjien, että hankkeen osallistujien kanssa.

Koimme, että ammatillinen kasvumme kehittyi, kun saimme näihin vastauksia ja tuloksia.

Mielestämme tärkeä osa ammatillista kasvua on omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen. Opiskelijoina meillä on ollut mahdollisuus tutustua orastaviin ammatti-identiteetteihimme työharjoittelujaksojen kautta. Opinnäytetyön tekeminen on kuitenkin tarjonnut useita mahdollisuuksia oman toiminnan ohjaamiseen sekä omien kykyjen tarkasteluun ja kehittämiseen. Opinnäytetyöprosessi on mahdollistanut meille ainutlaatuisen, kenties ainutkertaisen tilaisuuden tieteellisen tutkimuksen tekemiseen. Vaikka ajoittain koimme työskentelyn opinnäytetyön parissa uuvuttavana, koimme tärkeäksi asiaksi itsemme kannalta, että pääsimme harjoittelemaan tutkimustekstin tuottamista sekä tiedonhakua. Meille tutkimushaastattelujen tekeminen oli ehdottomasti innostavin osa opinnäytetyöprosessia, sillä koemme vahvuudeksemme kyvyn kohdata erilaisista taustoista tulevia ihmisiä ja olla avoimessa vuorovaikutuksessa heidän kanssaan.

Pääsimme pohtimaan haastatteluja suunnitellessa myös eettisiä kysymyksiä liittyen asemaamme haastattelijoina ja tulkkien käyttämiseen osassa haastatteluja. Oli mahdollista, että haastattelutilanteessa haastateltavat jännittäisivät, jonka seurauksena he eivät uskaltaisi vastata kysymyksiin rehellisesti, vaan antaisivat vastauksen, jonka ajattelevat olevan ”oikein”. Myös se, että osassa haastatteluita käytettiin tulkkia, saattoi asettaa haastateltavat eriarvoiseen asemaan.

Haastattelemamme Äidit mukana -hankkeen osallistujat olivat moninainen ryhmä, joka koostui eri ikäisistä, eri koulutustaustat omaavista sekä eri statuksilla Suomessa asuvista henkilöistä. Hankkeen tiloissa vierailut ja hankkeen toiminnan näkeminen käytännössä auttoivat ymmärtämään paremmin erityisesti hankkeen sosiaalistavaa vaikutusta.

LÄHTEET

- Arene ry (9.1.2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Saatavilla 9.9.2020 <http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Careeria. (i.a.-a). Careeria. Saatavilla 23.8.2021 <https://www.careeria.fi/careeria/>
- Careeria. (i.a.-b). Careeria. Careerian toiminnan periaatteet. Saatavilla 6.9.2021 <https://www.careeria.fi/careeria/careerian-toiminnan-periaatteet/>
- Collin, K., Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. (2011). *Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys*. Saatavilla https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100349/vallan_ja_toimijuuden_monisaikeisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Osaamisvaatimukset. Sosionomi(amk). Saatavilla 3.9.2021 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/#cf3f76bd>
- Eronen, M., Härmälä, M., Jauhiainen, S., Karikallio, H., Karinen, R., Kosunen, A., Laamanen, J-P., Lahtinen M. (2014). *Maahanmuuttajien työllistyminen, taustatekijät, työnhaku ja voimapaalvelut*. Saatavilla 23.08.2021 https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4304967/maahanmuuttajien_tyollistyminen.pdf/7e8c5c3e-82c4-4a40-96ac-38a9155bfe5c
https://stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_2
- Harakkamäki, L. (2008). *Maahanmuuttajanaisten polku työhön: Tutkimus maahanmuuttajanaisten työllistymisestä Suomen työmarkkinoilla*. Saatavilla 23.8.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/76485/lisuri00079.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Helsinki kaupunki. (26.5.2021). Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala. Mukana-ohjelman mallit. 16–29-vuotiaat. Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään. Saatavilla 3.9.2021 <https://www.hel.fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/mukana-fi/16-29-vuotiaat/vanhemmat-mukaan-kouluun-ja-tyoelamaan>
- Joroinen, T. (2005). Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset. Haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.), *Maahanmuuttajanaiset – kotoutuminen, perhe ja työ* (s. 285–311). Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Saatavilla 5.9.2021 <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/29f2b95e-maahanmuuttajanaiset.pdf>
- Jyväskylän yliopisto. Avoimet. Kirjasto. Kirjastotuutori. Aihehaku tutkimusprosessina. Menetelmätietoa- ja palveluja. Saatavilla 20.9.2020 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/kirjastotuutori/aihehaku-tutkimusprosessissa/menetelmätietoa-ja-palveluja>
- Jyväskylän yliopisto. Menetelmäpolkuja humanisteille. Laadullinen tutkimus. Saatavilla 19.9.2020 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmäpolkuja/menetelmäpolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kallinen, K., Pirsanen H. & Rautio S. (2015). *Sensitiivinen tutkimuksessa: menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet*. Tallinna. United Press Global.
- Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Nylund, M., Valtonen, M., & Vesterinen, O. (toim.) (2020). Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas 2.0. (Diak opetus, 7). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://libguides.diak.fi/oskeopas>
- Koskinen-Ollonqvist, P. & Rouvinen-Wilenius, P. (toim.) *Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen: järjestöt suunnan näyttäjinä*. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.
- Kotouttaminen. (i.a.-a) Työn tueksi. Kieli, viestintä ja asiakaspalvelu. Tervetuloa Suomeen. Saatavilla 23.3.2021 <https://kotouttaminen.fi/tervetuloa-suomeen>
- Kotouttaminen. (i.a.-b) Työn tueksi. Kotoutumislain käsikirja. Kotouttamistyön taustaa. Kotouttamistyön periaatteet. Hyvät etniset suhteet. Saatavilla 9.4.2021 <https://kotouttaminen.fi/hyvät-etniset-suhteet>

- L1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä. Saatavilla 6.9.2021 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Linnanmäki-Koskela, S. (2010) Helsingin kaupungin tietokeskus. 2010 tutkimuksia. Maahanmuuttajien työmarkkinaintegraatio vuosina 1989–1993 Suomeen muuttaneiden tarkastelua vuoteen 2007 asti. https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/10_09_28_Tutkimus_2_Linnanmaki_Koskela.pdf
- Malkavaara, M. & Vesterinen, O. (4.5.2021). *Tutkimusetiikka Diakissa*. Saatavilla 4.5.2021 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760641>
- Martikainen, T. & Tiilikainen M. (toim.) (2007). Maahanmuuttajanaiset (Kotoutuminen, perhe ja työ). Väestöliitto. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Saatavilla 25.5.2020
- OECD (2018). *Working together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland*. Saatavilla 25.5.2020 https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-finland_9789264305250-en#page2
- Saukkonen, P. (2021). *Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla: Asuminen, työllisyys ja tulos*. Saatavilla 21.4.2021 https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/21_03_10_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf
- Sisäministeriö. Maahanmuutto. Maahanmuuttopolitiikka. Saatavilla 9.4.2021 <https://intermin.fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>
- Sisäministeriö. Maahanmuutto. Työvoiman maahanmuutto. Saatavilla 9.4.2021 <https://intermin.fi/maahanmuutto/tyovoiman-maahanmuutto>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Kotoutuminen ja osallisuus. Saatavilla 25.8.2020 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>
- Tilastokeskus. (i.a-a) Maahanmuuttajat väestössä. Saatavilla 19.9.2020 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus. (i.a-b) Ulkomaan kansalaiset. Saatavilla 24.8.2020. <https://www.tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>

- Toivanen, T. (2016) Äitinä uudessa maassa ja uudessa kulttuurissa. Opinnäyte-työ. Saatavilla. 11.5.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107191/Toivanen_Tuuli.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi
- Tuomi, J. & Saarinen, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Saatavilla 19.9.2020 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79168/TEM_1_2017_FI-NAL_verkko.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Vastuualueet. Työvoima. Maahanmuuttajien kotouttaminen. Saatavilla 25.5.2020 <https://tem.fi/maahanmuuttajien-kotouttaminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. *Vähemmistöjen väliset suhteet: Tutkimustuloksia ja toimintaehdotuksia*. Saatavilla 18.9.2020 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79168/TEM_1_2017_FI-NAL_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vanhemmat mukaan kouluun. Etusivu. Saatavilla 6.9.2021 <https://sites.google.com/view/vanhemmat-mukaan-kouluun/etusivu>
- Vuokila, R. (2010) Millaista on hyvä vanhemmuus? Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Saatavilla 27.4.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81406/gradu04166.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Väestöliitto. *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. Saatavilla 9.9.2020 http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/953ced2bbc743e3741a1bbcf8c11df51/1590416378/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf
- Äidit mukana. (i.a-b) Saatavilla 25.5.2020 <https://aiditmukana.fi/>
- Äidit mukana. (i.a-a) *Hankkeen kuvaus*. Saatavilla 20.9.2020 <https://aiditmukana.fi/sample-page/hankkeen-kuvaus/>

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelukysymykset

1. Miten löysit mukaan äidit mukana -hankkeeseen?
2. Miten olet viihtynyt opinnoissa?
3. Mikä on ollut opinnoissa kiinnostavinta?
4. Miltä on tuntunut käydä koulua yhdessä lapsesi kanssa?
5. Miten perheesi suhtautunut opiskeluusi?
6. Mitkä ovat vahvuuksiasi?
7. Missä asioissa haluat kehittyä?
8. Minkälaisia toiveita tai suunnitelmia sinulla on tulevaisuuden suhteen?

LIITE 2. Kutsukirje

Hei!

Olemme kolme viimeisen vuoden sosionomi opiskelijaa Diakonia- ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä Äidit Mukaan- hankkeen vaikutuksesta osallistujien toimijuuteen ja minä käsitykseen. Opinnäytetyötä varten tulisi meidän haastatella hankkeessa mukana olevia äitejä kaksi kertaa. Yksi kerta syksyllä ja toinen keväällä. Haastattelut tehdään ryhmähaastatteluina keskustellen ja niihin on varattu noin tunti aikaa. Haastattelut nauhoitetaan osallistuvien luvalla ja niitä käytetään vain opinnäytetyötä varten, jonka jälkeen kaikki tiedot poistetaan.

Opinnäytetyömme on tarkoitus julkaista vuoden 2021 syksyllä ja se tulee näkyämään verkossa.

Toivomme saavamme mahdollisimman monta äitiä haastateltavaksi!

Ystävällisin terveisin Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat

Senni Henttonen

Anniina Pennanen

Mimi Tuunanen